

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om »Landbrug og håndværk — en vindende kombination for landdistrikterne« (initiativudtalelse)

(2012/C 143/07)

Ordfører: **Adalbert KIENLE**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede på sin plenarforsamling den 22. september 2011 i henhold til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, at udarbejde en initiativudtalelse om:

"Landbrug og håndværk – En vindende kombination for landdistrikterne" (initiativudtalelse).

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som vedtog sin udtalelse den 20. januar 2012.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 478. plenarforsamling den 22.-23. februar 2012, mødet den 23. februar, følgende udtalelse med 184 stemmer for og 8 hverken for eller imod:

1. Resumé og henstillinger

1.1 Med denne initiativudtalelse vil EØSU give Kommissionen, Europa-Parlamentet og Rådet impulser til udformningen af politikker, særligt med henblik på videreudvikling af den 2. søjle i den fælles landbrugspolitik og strukturfondene i perioden 2014 til 2020. Initiativudtalelsen er ment som et bidrag til gennemførelsen af EU's Europa 2020-strategi, der udmønter sig i specifikke forslag til den fremtidige ELFUL- og EU-struktur støtte samt anden EU-lovgivning. For civilsamfundsorganisationer fra landbrug og håndværk betyder dette en klar opbakning til det regionale element og til de regionale værdikæder, som er en vigtig støtte for deres aktiviteter. Samtidig håber EØSU, at udtalelsen også kan give vigtige impulser til de nationale debatter.

1.2 Set i lyset af de offentliggjorte lovforslag fra Kommissionen for støtteperioden 2014 til 2020 af 5. og 12. oktober 2011 omhandlende ELFUL- og strukturfondsstøtte har EØSU følgende henstillinger:

1.2.1 Med sigte på det regionale samarbejde mellem virksomheder i landdistrikter, og i den forbindelse særligt håndværk og landbrug, skal den foreslåede investeringsstøtte til SMV'er under ELFUL udvides og tilpasses. Med dette mål for øje bør regionale kommunikations- og mentornetværk for lokale erhvervsdrivende også opstartes og støttes.

1.2.2 EU-strategier for lokale initiativer inden for ELFUL og strukturfondene skaber en vigtig mulighed for at støtte regionale aktiviteter inden for håndværk, landbrug, turisme og handel. Denne støtte bør imidlertid fokusere på interesserne hos arbejdsmarkedets parter og de økonomiske aktører.

1.2.3 Overførsel af viden, information og innovation skal fremmes på bæredygtig vis i SMV'erne med det formål at

styrke beskæftigelsen i landdistrikterne og støtte ressource- og klimaeffektive produktionsmetoder. Traditionel sagkundskab og erfaring må ikke glemmes, men bør bevares og udnyttes som en værdifuld erfaringsressource.

1.2.4 Regionale værdikæder udgør en stor chance for håndværk, landbrug, turisme, handel og landdistrikterne samlet set. Der bør i særlig grad fokuseres på disse værdikæder, hvad angår regionale paraplymærker samt fælles forarbejdning og markedsføring.

1.2.5 Håndværks- og landbrugsvirksomheder er afhængige af en passende erhvervsinfrastruktur. I den henseende skal først og fremmest strukturfondene skabe de nødvendige forudsætninger ved f.eks. at stille fleksible regionale budgetter til rådighed.

2. Indledning

2.1 Som sektorer, der er domineret af små og mellemstore virksomheder, præger landbrug og håndværk i vid udstrækning landdistrikternes økonomi og spiller en vigtig rolle for forsyningen af og det aktive samfundsliv i EU's landsbyer og mindre byer.

2.2 Inden for rammerne af den forestående videreudvikling af EU's støtte til landdistrikterne i perioden 2014-2020 vil initiativudtalelsen yde et bidrag til at sikre, at yderligere muligheder for, at landbrug og håndværk i landdistrikterne kan skabe velstand, bliver udnyttet. Kommissionens lovforslag vedrørende den fælles landbrugspolitik og samhørighedspolitikken efter 2013 giver en aktuel anledning hertil. Bl.a. kommer man i lovforslagene ind på en udvidelse af ELFUL-støtten til alle virksomheder, herunder små virksomheder, i landdistrikterne, hvilket er udtryk for en vigtig ændring. Hvad angår formidlingen af viden og kompetencer vil den aktuelle initiativudtalelse fremme den europæiske debat om en intelligent, inklusiv og

bæredygtig vækst. Derudover handler det om at forbedre forudsætningerne for, at integrerede og tværsektorielle foranstaltninger kan have en vedvarende indflydelse på livskvaliteten og det økonomiske potentiale i landdistrikterne og sikre forsyningsstrukturerne med henblik på det faldende befolkningstal. Samtidig ønsker udvalget med initiativudtalelsen at give nye impulser til den offentlige debat om håndtering af virkningerne af de demografiske forandringer og de nationale debatter om sikring af landdistrikternes konkurrenceevne og levedygtighed.

3. Den aktuelle situation

3.1 De små og mellemstore virksomheder inden for håndværk og landbrug, der har hjemsted i landdistrikterne, repræsenterer pga. af deres økonomiske aktiviteter og samfundsmæssige engagement et stort potentiale, når det gælder om at styrke eksisterende økonomiske og sociale strukturer og håndtere fremtidens udfordringer. De påvirker umiddelbart livskvaliteten, og deres produkter og tjenester er med til at skabe regionale identiteter. De bevarer vigtige traditioner og fungerer samtidig som innovatorer. Håndværk og landbrug repræsenterer modernitet og bæredygtighed, kvalitetsprodukter, energisikkerhed, bæredygtig miljø- og naturbeskyttelse og bevarelse af kulturarv. De mennesker, som arbejder i håndværk og landbrug, er højt kvalificerede, selvstændigt aktive og evner i høj grad at tilpasse sig og lære nyt. Disse egenskaber udgør grundlaget for mange økonomiske og sociale succeshistorier i landdistrikternes landsbyer og mindre byer.

3.2 Næsten alle landdistrikter i EU har stadig et stort potentiale, hvad angår skabelse af en værditilvækst inden for håndværk og landbrug. Dette potentiale ligger i et samarbejde om produktion, forarbejdning og markedsføring på regionalt og overregionalt plan. Potentialet findes imidlertid også i en fair konkurrence mellem aktørerne og en afbalanceret deltagelse af kvinder og mænd.

3.3 Strukturen i EU's landdistrikter er yderst forskelligartet. Udover meget velhavende landdistrikter med lav arbejdsløshed og solid vækst intensiveres økonomiske problemer, fraflytning og aldring i andre områder. Der findes heller ikke altid uddannelses- og videreuddannelsesmuligheder inden for en acceptabel geografisk afstand. Der er en risiko for, at den sociale og økonomiske udvikling og infrastrukturen i stigende grad afkobles.

3.4 Især ældre mennesker er afhængige af korte afstande og en let tilgængelig lokal forsyningsstruktur. Unge har brug for en velfungerede basisinfrastruktur med internet, børnehaver og folkeskoler. Inden for rammerne af de demografiske forandringer står landdistrikternes infrastruktur og deres forsynings- og bortskaffelsessystemer over for store tilpasningskrav. I forbindelse med håndteringen af disse udfordringer udnyttes det lokale erhvervslivs kompetencer, dette gælder særligt SMV'er, ofte kun i utilstrækkeligt omfang, som situationen er nu. De socialt ansvarlige og lokalt engagerede virksomheder inden for håndværk og landbrug yder et vigtigt bidrag til den samfundsmæssige integration af handicappede.

3.5 For at kunne få økonomisk succes individuelt eller i fællesskab er håndværk, landbrug og andre regionale økonomiske aktører afhængige af, at der findes højhastighedsinternet i lokalområdet. Ofte er der imidlertid ikke en tilstrækkelig bredbåndsforsyning i navnlig perifere landdistrikter.

3.6 Det regionale aspekt præger i stigende grad samfundsdebatten. Det regionale element er udtryk for et ansvarligt og værdibaseret samfund og forudsætningen for en bæredygtig økonomisk produktion og et bæredygtigt fællesskab. Ofte mangler der imidlertid de nødvendige impulser i en region, eller incitamenterne til at øge det regionale potentiale for værditilvækst er for svage. Samspillet mellem virksomhederne i en region fungerer ofte ikke eller kun i utilstrækkelig grad.

3.7 Håndværk og landbrug står i fællesskab over for de voksende udfordringer, som er forbundet med en forbedret ressource- og klimabeskyttelse. Ressource- og klimaeffektivitet er for såvel håndværk som landbrug centrale begreber i en fremtidsorienteret virksomhedsstrategi. Gennem de to branchers samarbejde kan landdistrikterne give vigtige impulser til håndteringen af de samfundsmæssige udfordringer.

4. Mål

4.1 For EØSU er det en nødvendighed, at EU-institutionerne og de nationale regeringer og forvaltninger i højere grad får øjnene op for potentialet i håndværk og landbrug og udnytter dette politisk, så de dermed bidrager til at sikre landdistrikterne som områder med et fremtidsperspektiv.

4.2 EØSU støtter udtrykkeligt udnyttelsen af det yderligere fælles potentiale for værditilvækst i håndværk og landbrug.

— Man bør etablere eller styrke værdikæder for landbrug og håndværk i kombination med andre brancher som handel, turisme, sundhedssektoren eller skovbrug. I den forbindelse bør der gælde fair konkurrenceregler og også etableres strukturer, som gør det muligt at forbedre udnyttelsen af det regionale økonomiske potentiale vha. de lokale SMV'er.

— Bevarelse, diversificering, nyetablering og videreudvikling af SMV'er i landdistrikter og tværsektorielt økonomisk samarbejde bør støttes.

— Med henblik på at sikre en bedre støtte til mindre virksomheder i landdistrikter bør der udvikles lettilgængelige tilbud

om støtte til erhvervsaktiviteter, innovation og opgradering af kvalifikationer. I alle europæiske regioner er målet at skabe tilstrækkelige muligheder for uddannelse og videreuddannelse samt en praksisorienteret overførsel af viden om fremtidens afgørende højteknologi.

- Skolebørn skal lære traditionelle og moderne fremstillingsmetoder at kende hos lokale håndværkere og landmænd og få et indblik i de værdier, som ligger til grund for et selvstændigt arbejde under eget ansvar.
- Produktion, forarbejdning og markedsføring af regionale levnedsmidler og andre regionale råstoffer bør konsekvent afstemmes efter specifikke regionale krav og kvalitetsmæssige kendetegn. Derfor bør kvalitetssikringssystemer og mærkning samt markedsføring støttes.
- Man bør støtte ressource- og klimaeffektive produktionsmetoder.
- Forsyningssystemer, infrastruktur og samfundsliv skal sikres og styrkes i landdistrikterne.
- En central forudsætning for, at SMV'er kan udnytte potentialet for værditilvækst i landdistrikterne, er at tilkoblingen til moderne bredbåndsnet fremmes.
- Decentrale energiforsyningssystemer og energieffektivitetsforanstaltninger bør betragtes som en stor chance for yderligere værditilvækst.
- Set i lyset af den alvorlige demografiske udvikling skal landdistrikterne fastholde kvalificeret faglært arbejdskraft og sikre, at denne har et incitament til at påtage sig fremtidsorienterede opgaver i virksomhederne inden for håndværk og landbrug.
- Det er en nødvendighed, at institutioner, organisationer og virksomheder i landdistrikterne, først og fremmest inden for landbrug og håndværk, opmuntres til at indgå i en tættere civilsamfundsdialog og et styrket økonomisk samarbejde, samtidig med at man lærer af eksisterende gode eksempler.

4.3 Med henblik på en bedre partnerskabsbaseret udnyttelse af dette potentiale til fordel for den regionale økonomi vil EØSU særligt fremhæve tre mål:

4.3.1 "Det regionale aspekt og værditilvækst"

Et vigtigt potentiale hos landbrug og håndværk består i virksomhedernes lokale og regionale forankring. I en globaliseret

verden får det lokale og regionale aspekt større betydning. Ofte udgør lokal handling en nøgle til løsning af aktuelle problemer. Udbygningen af regionale værdikæder spiller derfor en stadig vigtigere rolle. Særligt på fødevarerområdet har mange regioner tradition for tætte forbindelser og et samarbejde mellem landbrug og håndværk, der skaber en vigtig merværdi for forbrugeren på disse områder. Her findes der mange positive eksempler, hvis videreudvikling og udbredelse til andre regioner bør være et mål. Disse eksempler bør også være et forbillede for andre produkt- og tjenesteydelsesområder, som f.eks. træindustri og turisme i landdistrikterne. Samtidig kan dette samarbejde yde et bidrag til sikring af lokale forsyningsstrukturer og begrænsning af transport, hvilket giver en bedre klimabeskyttelse.

Satsningen på værdikæder gennem et intensiveret samarbejde mellem de centrale aktører i landdistrikterne giver også mulighed for at afstemme produktion og markedsføring af fødevarer efter specifikke regionale krav og kvaliteter og skabe en unik lokal identitet. Udviklingen af regionale paraplymærker til fælles markedsføring er i tråd med forbrugernes voksende behov for at vide mere om produkternes kvalitet og oprindelse. Som det er tilfældet for fødevarer, bør der også for håndværksprodukter indføres kvalitets- og oprindelsesmærker.

4.3.2 "Energi og råstoffer"

Installeringen og gennemførelsen af decentrale energiforsyningssystemer og energispareforanstaltninger i landdistrikterne vil få en stigende betydning i Europa fremover, og der er tale om et ideelt samarbejdsområde for håndværk og landbrug. De miljømæssige fordele ved vedvarende energi og fornyelige ressourcer kan kun udnyttes fuldt ud, hvis forarbejdningen sker i de regioner, hvor ressourcerne forefindes. I den forbindelse har man brug for lokale eksperter.

Et yderligere fremtidsorienteret område i det regionale samarbejde er dyrkning, forarbejdning og markedsføring af fornyelige råstoffer og materialer.

4.3.3 "Sikring af udbuddet af faglært arbejdskraft"

Virksomhederne inden for landbrug og håndværk har på baggrund af de demografiske forandringer og den tydelige fraflytning fra perifere landområder til byområder i stigende grad vanskeligt ved at finde højt kvalificeret faglært arbejdskraft⁽¹⁾. Som allerede dokumenteret i en anden EØSU-udtalelse bør der i særlig grad fokuseres på kvinders beskæftigelsesmuligheder⁽²⁾. De "bløde" rammebetingelser fra livskvalitet over tilbud på bolig-, uddannelses-, fritids- og kulturområdet, og først og fremmest tilbuddene til unge familier, skal styrkes med det mål at sikre gunstige betingelser for erhvervslivet på lang sigt. De økonomiske aktørers indsats for tidligt at skabe opmærksomhed om fremtidsorienterede fag inden for håndværk og landbrug hos skoleelever og unge skal fra politisk hold støttes gennem arbejdsformidlingen og det offentlige uddannelsessystem.

(1) CESE 1704/2007, EUT C 120 af 16.5.2008, s. 47.

(2) CESE 1175/2011, EUT C 318 af 29.10.2011, s. 43.

Beskæftigelsesegnetheden hos personer, som er uddannet i disse fag, er høj og særlig tydelig, når det drejer sig om nødvendigheden af at tilpasse sig nye udfordringer på arbejdsmarkedet ⁽³⁾.

5. Foranstaltninger

5.1 Med henblik på gennemførelse af de førnævnte mål anser EØSU det for påkrævet, at der på konsekvent vis tages udgangspunkt i Europa 2020-strategien til fremme af intelligent, inklusiv og bæredygtig vækst, at der i passende omfang tages højde for støtte til landdistrikter gennem ELFUL og fondens seks prioriterede støtteområder samt strukturfondene, og at der med integrerede politiske strategier udøves en vedvarende indflydelse på livskvalitet og økonomisk potentiale på landet. En tværsektoriel fremgangsmåde baseret på anvendelsen af flere fonde ville være til gavn for udviklingen af fælles værdikæder, en reduceret fraflytning og stabilisering af forsyningsstrukturer i landdistrikter og dermed være en fordel for alle lokale virksomheder og befolkningsgrupper.

5.2 Konkrete udgangspunkter for udformningen af EU's kommende strukturpolitik i landdistrikterne er ifølge EØSU særligt:

- Investeringer til fremme af diversificering, nyetableringer, virksomhedsoverdragelser og videreudvikling af SMV'er i landdistrikter.
- Fremme og opstart af tværsektorielle samarbejdsformer og platforme (f.eks. gennem etablering af regelmæssige "rundbordsdialoger").
- Fremme af regionale (traditionelle) økonomiske kredsløb med korte transportveje.
- Støtte til regionale paraplymærker til fælles forarbejdning og markedsføring af regionale produkter og tjenesteydelser.
- Fremme af kvalitet og kvalitetssikringssystemer som nøglen til en vellykket markedsføring af produkter.
- Støtte til ressource- og klimaeffektive produktionsmetoder.
- Støtte til en målrettet overførsel af viden og kompetencer til virksomheder inden for håndværk, landbrug og andre erhvervspartnerne i landdistrikterne.
- Fremme af innovationspartnerskaber mellem forskning og erhvervsliv under særlig hensyntagen til anvendelses- og procesorienterede innovationer til SMV'er.
- Sikring og udbygning af erhvervsinfrastruktur i landdistrikterne (særligt bredbånd).
- Opfølgning af de foranstaltninger til sikring af fremtidens behov for faglært arbejdskraft, som arbejdsmarkedets parter og økonomiske interesseorganisationer har iværksat.
- PR-indsats vha. virksomhedsbesøg for skoler og borgere.
- Udbygning af den eksisterende "LEADER"-strategi med henblik på en betydelig større inddragelse af virksomheder og forøgelse af det økonomiske potentiale i landdistrikterne.
- Fremme af mentornetværk bestående af erhvervsdrivende fra SMV'er, særligt med henblik på ledsagelse af samarbejde.
- Etablering og videreudvikling af platforme til indsamling og formidling af "bedste praksis" vedrørende regional udvikling og samarbejde mellem arbejdsmarkedets parter og økonomiske interesseorganisationer i landdistrikterne.
- Støtte til landdistrikter gennem opstilling af fleksible regionale budgetter.

Bruxelles, den 23. februar 2012

Staffan NILSSON

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg

⁽³⁾ Ibid.